

1910. FEBRUÁR 15.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

XLIX. ÉVF.

KÖZLÖNYE

4. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. * Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árárt járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz., II. em.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnék.

(Telefon: 37-22.)

A volt bántási hulladékfaszedési kedvezmény.

Irta: Földes János.

Az *Erdészeti Lapok* 1909. évfolyama 1105. lapján rövid, de nagyon fontos hírt közölt arról, hogy a volt bántási erdőekben gyakorolt hulladékfaszedési jog megváltása iránt indított pereket a kincstár egy kuriai döntvény alapján megnyerte. Hogy mily nagy tehertől szabadult meg ezáltal a kincstár, világosan mutatja e közlemény ama hiráda, hogy 1908-ban 45 bántási község indított ily pereket az erdőkincstár — 18 más község a vallás- és tanulmányalap — s ismét mások a magánerdőbirtokosok ellen.

Eme perek, melyekről a lippai és lugosi kincstári erdőhatóság beszélhetne leginkább, évtizedeken át Damokles kardjaként függtek az itteni erdőtulajdonosok fejei felett, azért legyen szabad azok előzményeiről, mint ezen ügyek egyik volt referense, lehetőleg röviden megemlékezem.

Abból kifolyólag, hogy Gerlistye, Denta s néhány más község ilyen perben nyertes lett és kuriai döntvény az erdőkincstárt emiatt a galyfaszedési állítólagos jog megváltására szorította, az ilyen erdőbirtokos helyzete nagyon súlyos lett. E kényes hely-

zetben követendő eljárás megbeszélése végett Lugoson, az ottani és a lippai főerdőhivatali főnök, valamint az érdekelt kincstári ügyészségek bevonásával értekezlet is tartott a múlt század nyolczvanas évei közepe táján, anélkül, hogy határozott álláspontra juthattak volna. Körülbelül abban állapodtak meg, hogy a kincstár lehetőleg védekezzék s a megváltás felvételében semminemű kezdeményező lépést ne tegyen.

A perek azóta nem is igen ismétlődtek, míg újabb időben, főkép ügyvédi biztatásra, az egyes községek újból meg nem támadták, perekkel a kincstárt, még pedig tömegesen.

A jelen század elején még csak kérvény alakjában kérte a megváltást egyik-másik község.

Az aradi kincstári ügyészség már akkor azon elvi álláspontra helyezkedett véleményében, hogy itt nem jogról, hanem az *urbarium banaticum*-ra hivatkozva csak beneficiumról, kedvezményről lehet szó, mely megváltás tárgyát nem képezheti.

E sorok írója, mint előadó, e véleményhez még újabb indító okokat hozott fel azáltal, hogy rámutatott a Mária Terézia által kiadott és az Országos Erdészeti Egyesület kiadásában megjelent Tagányi Károly-féle *Erdészeti Oklevéltár*-ban közölt 1769. évi *Waldordnung* (erdőrendtartás) 46. §-ára, mely a szedelélfaszedésről, már mint kedvezményről szól.

A kincstári jogügyek igazgatósága azonban akkor okadatolá-sunk ellen foglalt álláspontot.

Az aradi kincstári ügyészség vezetője, *Töttösy Géza m. kir. jogügyi tanácsos* azonban igazsága érzetében nem hagyta magát a megkezdett iránytól eltántorítani, hanem tovább is azon fáradt, hogy a Kuria rendkívül káros és ránk nézve sérelmes ítéletét helyesebb tájékoztatás útján a kincstár javára megmátsa.

A jogügyek igazgatóságát sikerült is utóbb megnyernie álláspontjának, különösen mikor az előre megjósolt tömeges perlések nagy anyagi kárral fenyegettek.

A jogügyek igazgatóságánál dr. *Dereano István* min. tanácsos, jogügyi aligazgató vette kezébe az ügyet és a kérdés egész komplexumára kiterjedő, de emellett klasszikusan tömör emlékiratban fejtette ki a Kuria előtt az erdőkincstár álláspontját.

Az első lépés a jogügyek igazgatósága részéről az volt, hogy

az Erdészeti Oklevéltárt az erdőrendtartás tanulmányozása végett elkérte.

Töttösy azonban még más oldalról is biztosította álláspontját. Felszólítására előkerültek az erdőgondnokságok padlászugaiból a régen ott porosodó 1848. év előtti eladási lajstromok, bárcza-füzetek és árverési jegyzőkönyvek, melyekből kitűnt, hogy nemcsak a legeltetés, makkoltatás, hanem minden darab fa készpénzen lett kiszolgáltatva a lakosoknak, itt tehát a volt bánsági megyékben faizási jogosultságnak nyoma sincs. E tartaléokra azonban már nem volt szükség. A *Kuria az 1769. évi erdőrendtartás* alapján az országos levéltárban tett kutatásai során elég érvet talált arra nézve, hogy elutasító végzését a perlő községekkel szemben meghozza.

Azt hiszem, hogy főképp a kincstár, de minden érdekelt erdőbirtokos elsősorban dr. Dereano István min. tanácsos és dr. Töttösy Géza jogügyi tanácsos irányában van nagy hálára kötelezve, kik fáradhatlan kitartással és hozzáértéssel nagy anyagi veszteségtől mentették meg őket, másodsorban a kir. Kuria iránt, mint aki a helyes érvelés előtt meghajlott.

A kir. Kuria döntvényét befejezésül itt közlöm, mint fontos erdészeti okmányt, egész terjedelmében.

Határozat.

Az ugynevezett „Bánsági urbér“ (Urbarium Banaticum) hatályosságának területén (Krassó, Temes és Torontál vármegyék) az említett urbéri szabályzat III. fejezet 1. §-ának 1. pontjában a jobbágyok részére megállapított *száraz hulladékfaszedési kedvezmény urbéri elkülönítés elrendelésének jogi alapját nem állapítja meg.*

Indokok:

Az urbéri faizási jog egyik nemének, jelesül a *tüzifaizási jognak* az volt a rendeltetése, hogy a benne rejlő haszonvétel terjedelménél fogva a jobbágyok tüzifaszükségletét állandóan fedezze.

A *magyar urbérnek* a tüzifaizási jogot szabályozó II. fejezete 4. §-ában a jobbágyokat megillető eme jognak gyakorlását elsősorban a lehullott vagy a széltől ledöntött száraz ágakra és fákra,

azután az álló korhadt fákra és ha ezek a jobbágyok tűzifaszükségletének fedezésére nem elegendők, az élőfákra s így a földesuri erdő állagára is kiterjeszti, amiáltal a jobbágyoknak haszonvétele a tűzifaizási jog rendeltetésének teljesen megfelelő terjedelemben állandóan biztosítva lett és a földesuri erdőre nézve a haszonvétel tekintetében a földesur és jobbágyai között közösség létesült.

Ezektől lényegesen eltérő rendelkezést tartalmaz a „*Bánsági Urbér*“ III. fejezete 1. §-ának 1. pontja, mely a bánsági jobbágyok részére az őket addig is megilletett azt a kedvezményt állapítja meg, hogy ők hetenként a földesur által meghatározandó egy vagy két napon a földesur erdejében tüzelőfa gyanánt — fizetés vagy más vizsontszolgáltatás teljesítése nélkül — száraz hulladékfát szedhetnek. *Ámde ugyanazt a kedvezményt nyújtja a szegényeknek már az említett urbéri szabályzat létrejöttét megelőző időben 1769. évi december hónap 22-én kelt erdőrendtartás 46. §-ának* következő intézkedése is: „*Quam quam ad modum iustum aequumque sit, ut pauperibus hinc inde sparsim iacentia ligna minora, quae nempe absque securis, aut ullo alio adminiculo nudis manibus super genu frangi aut fracta iam et iacentia colligi possunt, duabus in hebdomada, e. c. Lunae ac Jovis aliisve pro placito sylvae possessorum constituendis diebus, vel feste in has dies incidente, sequente mox die legenda et in dorso domum deportanda concedantur*“.

Fordításban a következőkép hangzik a 46. §: Jóllehet igen helyes és dicséretre méltó, hogy a szegényeknek szabad legyen az imitt-amott fekvő apróbb fát, mely fejsze vagy más eszköz nélkül csak pusztá kézzel a térden eltördelhető, vagy már eltörve ott hever, egy héten két napon, p. o. hétfőn és csütörtökön vagy egyéb, az erdőbirtokosoktól tetszésük szerint kijelölt napokon, vagy ha azok ünnepre esnek, a rákövetkezőkön összeszedni és hátukon hazavinni; mindazáltal gyakran megesik, hogy a szegények az ilyen szabadsággal visszaélvén, a nyers és fiatal fákat is levágják és lopva elviszik. Azért a községek birái, a vadászok és erdőkerülők jól ügyeljenek arra, hogy fejszét vagy fűrész és más éles vaseszközöket az erdőbe magukkal ne vigyenek, mert különben mind e vágóeszközök, mind pedig a fa tőlük elvételvén, ezen felül még fogsággal is büntetessenek.

De az országos levéltárból beszerzett iratok között feltalálható „*Bánsági Urbér*“ tervezete III. fejezetének 1. §-ára vonatkozó *indokolás* kifejezetten arra utal, hogy a tervezet a magyar urbérben foglalt faizási jogszabályokkal egyező rendelkezések felvételét főleg azért nem tartotta helyesnek, mert a bánsági jobbágyoknak már ugyanis joguk volt száraz hulladékfát szedni, felesleges volt volna tehát őket új szolgálmánnyal terhelni, ez pedig mellőzhetetlenné vált volna az esetben, ha a földesur jövőre a jobbágyokat elegendő fával látná el. Ez azonban az indokolás szerint azért sem volna helyes, mert a földesurakat jövőre a különben is gyakran előforduló erdők letarolására kényszerítené, ha pedig ezt a földesur nem tenné, akkor a jobbágyok úgy sem jutnának a már meglévőnél kedvezőbb helyzetbe.

Ezt az indokolást s vele kapcsolatban az 1780. évben kibocsátott „*Bánsági Urbér*“ III. fejezete 1. §-ának a hivatkozott tervezettel azonos szövegét az 1769. évi *erdőrendtartás* 46. §-ának *fentidézett rendelkezésével egybevetve*, kétségtelen, hogy ez *utóbbiban minden szegény ember javára* fizetés és egyéb viszontszolgáltatás nélkül megengedett száraz hulladékfaszedés volt az a kedvezmény, amely a bánsági jobbágyokat az említett urbéri szabályzat hatálybalépte előtt „*addig is*“ megillette s amelyet az a szabályzat III. fejezete 1. §-ának 1. pontjában a bánsági jobbágyok részére megállapított s illetőleg fentartott.

Míg tehát ez a kedvezmény természeti esélyektől függő s felettébb korlátolt voltánál fogva a tűzifaizási jognak fentebb körülírt rendeltetését be nem tölti, urbéri természetű kedvezménynek már azért sem tekinthető, mert nincs a kedvezményezettek urbéri minőségéhez kötve, amennyiben nemcsak az urbéreseket, t. i. a teljes jobbágyokat és urbéri zselléreket illette meg, hanem az ezek fogalmi körén kívül eső más rendű szegényeket is, és pedig az urbéresekkel egyenlő mértékben.

Ehhez járul az is, hogy a kedvezmény az urbéri jobbágy- és urbéri zsellértekkel semmi vonatkozásban sem hozható jogi kapcsolatba.

Ugyanis a kedvezményben foglalt száraz hulladékfaszedés az élőfákra, tehát az erdő állagára nem terjedhetvén ki, így — a magyar urbértől eltérően, a földesuri erdőre nézve a földesur és

jobbágysai között a haszonvétel tekintetében közösség nem keletkezett. Egyébiránt a közösséget a „*Bánsági Urbér*“ végrehajtása is kizárta, mert annak folyamán a bánsági jobbágyok minden járandóságukat, legelő- és nádasilletményeiket is beleértve, előzetes és hiteles mérnöki felvétel alapján a földesuri birtoktól teljesen és véglegesen elkülönítve kapták ki és épp ezért a földesur további illetmények kiadására, vagy a már kiadottak pótlására kötelezhető nem volt.

Továbbá nélkülözi a bánsági jobbágyok részére, a telek jobbágyi és zselléri minőségének és nagyságának figyelmen kívül hagyásával, egyenlő mértékben és viszontszolgáltatási kötelezettségtől menten megállapított száraz hulladékfaszedési kedvezmény az urbéri faizási jognak a magyar urbér III. fejezete 13. §-ában és az 1836. évi VIII. t.-cz. 8. §-ában gyökerező azt a lényeges ismervét, hogy a faizási jog a jobbágyokat a földesuruk javára telekaránylag teljesített viszontszolgáltatás ellenében illeti meg, ami által a faizási jog az 1871. évi LIII. t.-cz. 3. §-ából kitetszően az urbéri állománynak kiegészítő részévé válik, amely lényegesen különbözik a „*Bánsági Urbér*“-ben megállapított száraz hulladékfaszedési kedvezménytől.

Egyébiránt a „*Bánsági Urbér*“ a bánsági jobbágyok részére megállapított száraz hulladékfaszedést nem is nevezi faizásnak, hanem hulladékfaszedés végetti erdőjárásnak (Waldgang, Klaubholz zu sammeln).

Mint hogy pedig az 1871. évi LIII. t.-cz. 25., 27. és 28. §-ai szerint egyedül az urbéri jobbágy- és zsellértelek állományával kapcsolatban levő és viszontszolgáltatással telekaránylag terhelt urbéri faizási jog szolgálhat jogi alapul az urbéri elkülönítés elrendelésére: ki kellett mondani, hogy az u. n. „*Bánsági Urbér*“ (Urbarium Banaticum) hatályosságának területén (Krassó, Temes és Torontál vármegyék) az említett urbéri szabályzat III. fejezete 1. §-ának 1. pontjában a jobbágyok részére megállapított száraz hulladékfaszedési kedvezmény urbéri elkülönítés elrendelésének jogi alapját nem állapítja meg.

E kuriai döntvényből kifolyólag vitatható lesz már most azon községek szedelékfaszedési használata, melyek a szedelékfaszedést — mint Német-Szent-Péter és Főnlak községe — most is rendszeren gyakorolják s mely faizási gyakorlat nagy kellemetlenséggel jár az erdőkincstárra nézve.

Azt hiszem tehát, hogy a kuriai döntés után a kincstár most már könnyebben módját ejthetné annak, hogy ezen a modern világban már nem helytálló terhes kedvezmény megszüntetessék s az erdőbe semmiféle idegen semmi czimen be ne tolakodjék.

E kedvezmény annál inkább meg lenne szüntethető, mert a legtöbb galyfaszedő visszaél a kedvezménynyel és a fát, mely tulajdonképen saját céljaira leendő tüzelés végett volt megengedve, eladja, valóságos jövedelmi forrást csinál belőle.

Közép-Európa eljegesedése megsemmisíthette-e az erdőtenyészetet s a korábban itt honos kultúr-növényeket ?

Irta: Téglás Gábor.

Much Mátyás dr. „*Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien*“ 1908. évfolyamában hosszabb tanulmányt¹⁾ szentel annak az elméletnek czáfolására, mely szerint az Európa törzsét egykor megdermesztő jégkorszak az emberiség tápláló növényeit kiölvén, azok a jegesek visszavonulása után lassanként *Ázsiából* importálódtak volna kontinensünkre s az ideig csakis *vadászsákmányból, halászatból* tengették az őslakók itt nyomorult életüket. Általában abból az alapos tévedésből származnak mindeme feltevések: mintha a glaciális időszak a mai sarki klimát idézte volna fel Közép-Európára, holott a föld helyzete a *naphoz* és a földtengely hajlása saját pályafutásához akkor is csakolyan vala, mint mai napság. Tudvalevőleg a sarki tenyészetet az korlátozza, mert a nap ott még

¹⁾ Vorgeschichtliche Nähr- und Nutzpflanzen Europas. Ihr kulturhistorisches Alter und ihre Herkunft. Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft. XXVIII. Bd. IV. Heft. 1908 aug. 10. 145—227.